

# Doğaüstü dünya

**Sanat tarihçisi** Christopher Dell, "Okült, Büyü ve Cadılık" adlı kitabında, insanın rasyonelliğiyle beraber yürüyen; bazen inanma bazen de düşman yaratma ihtiyacından doğan büyü ve cadılığın geçmişine yoğunlaşıyor.

DERYA ÇAKIR

**C**hristopher Dell, irrasyonel arazide gezinirken hatırlattığı önemli bir gerçek var: İnsan, her zaman birtakım gizleri keşfetme dürtüsüyle hareket eder ve saklı bir gerçekliğin olduğuna inanır. Hepimizde hortlayan bu mistik yan, tarihte kimi anlarda hiç de masum olmayan eylemlerle sonuçlanmıştı. Öte yandan Dell, insanın olup bitene uhrevi bir pencereden bakmasının zengin bir kültür tarihi yarattığı görüşünde. İşte kaleme aldığı Okült, Büyü ve Cadılık, bu tarihten önemli kesitler sunuyor.

## FANTEZİ EVRENİ

Bireylerin rasyonel tarafını dengeleyen fakat bazen de fena halde sarsan



"sistemlerin" yaratılmasını sağladı) hem de sosyal yaşamı biçimlendiren eylemlere kapı araladı.

Dell, gizli olana, günlük var oluşun ötesine geçilmesine imkân verip rasyonel ve irrasyonel dünya arasında bağlantılar kurulmasının yolunu açtığı için dikkatle bakılması gerektiğini düşünüyor. Daha doğrusu bu tür bir inancın irdelenmesinin zorunluluğuna... Hatta böylesi gizli bir dünyayla "iletişime geçenlerin kazanabileceği ödülleri" sıralıyor yazar: Ölümlerle konuşma, sevgi, hayatını istediği gi-

zizemli güçler fikri, insanın hem fantezi dünyasını besledi ve çeşitli amaçlara hizmet etti (örneğin, uğur getirdiğine inanılan totemlerin üretilmesini veya bereketi arttırdığı düşünülen kimi



bi yönlendirme, hastalıklardan korunma, dünyanın şifrelerini çözme... Geçmişten günümüze ulaşan söylencelerde bunların büyük bir bölümüne rastlıyoruz. Bilim ilerlerken söz konusu kilitleri açan; gizli olana ulaşmayı sağlayan büyü de ayakta kalıyor. Halk kahramanlarından krallara ve hükümdarlara dek pek çok kişinin, bu üstün yeteneklerle donatıldığına dair iddiada bulunduğunu görüyoruz.

## ÖLÜMLE MÜCADELE

Okült (gizli) dünyaya, büyü aracılığıyla ulaşmaya çalışan simyacılar, kozmologlar, Şamanlar, astrologlar ve kâhinler dışında bir grup daha var: Cadılar.

Dell'in sıraladığı bu kişiler, bir yandan gizli dünyalara erişmeye uğraşırken bir yandan da doğaüstü güçleriyle anlamaya çalıştıkları rasyonel dünyaya etkide bulunmak istiyor. Tabii bu arada büyü ile din el ele yürüyor. Kimi dindarlar, büyücülerini Tanrı'nın aracısı gibi görürken kimileri de Şeytan'ın elçisi ve sahtekâr

olarak niteliyor. Hangi tarafa yakın durulursa durulsun, büyüün dille aktarılan ve kayıt altına alınıp **kitaplaştırılan** bir yanı da var. Dell, bunun kronolojik bir tasnifini yapmış çalışmasında. Dahası, metnini görsel malzemelerle zenginleştirmiş.

Yazarın tasnifi içinde büyüü **sanat** olarak değerlendirenler de bulunuyor ona gereğinden fazla önem atfedip kendini kaptıranlar da. Üçüncü bir grup da büyüü içsel yolculuk olarak görenler. Hatta Dell'in hatırlattığı üzere "büyüyü insanın ölümlülüğe karşı mücadelesinin bir parçası" şeklinde değerlendirenler de yer alıyor. Büyünün cazibesini, insanın "başka" olana, kendi "dışındaki"ne duyduğu merakta da arayabiliriz pekâlâ.

Dell, büyüün geçmişe baktığını ve gelenekleri esas aldığı söylüyor. Büyünün bir başka özelliği, toplumun ona karşı takındığı tavrın, o dönemdeki hâkim din ve felsefeye göre değişiklik göstermesi. Ancak değişmeyen kimi hakikatler de dikkate alınmalı: Mesela aklın tkandığı noktalarda büyüye ve büyücülere başvurulması. Bunun yanı sıra gizmeden arındırılmış günümüz dünyasında bile umudu kaybetmemek ve korkuyu aşmak için büyü ve büyücülük; bir diğer deyişle cadılık gündeme getiriliyor. Bütün bunları kronolojik olarak inceleyen Dell, eğlendiren, dünyayı doğaüstü şekilde açıklama derdine düşen ve tarihöncesinden günümüze kadar bir biçimde canlı kalmayı başaran bir fenomenin yarattığı etkiyi gözler önüne seriyor. ■

Okült, Büyü ve Cadılık / Christopher Dell / Çeviren: Begüm Kovulmaz, Şeyda Öztürk / **Yapı Kredi Yayınları** / 400 s.